

connexions

Superar dualitzacions: actualitzar el projecte nacional

vista prèvia >

Els moviments i decisions estratègiques de l'independentisme d'esquerres dels últims 30 anys han modificat l'esquema polític i social del país i han permès superar velles dualitats formades durant la Transició. Després del Procés i la frustració que l'ha seguit, s'observen nous intents de dualització. Per això urgeix a aquest tercer espai, l'esquerra independentista, repensar i relançar un projecte nacional aglutinador i majoritari per impulsar l'emancipació popular i l'alliberament nacional.

Enric Marín Otto

Professor emèrit de la UAB

enric.marin@uab.cat

Joan Manuel Tresserras

Comunicòleg de la UAB

joanmanuel.tresserras@uab.cat

S'atribuïa a la Hidra mitològica de set caps la propietat de reemplaçar cada cap que li tallaven per dos de nous. Una propietat similar sembla caracteritzar els agents polítics que promouen la dualització i la polarització política, social i cultural a Catalunya, per tal d'afeblir la cohesió nacional i dificultar la consolidació d'un projecte polític aglutinador i emancipador.

Dues velles hegemonies

Durant el darrer quart del segle XX, a Catalunya es va anar consolidant un repartiment d'hegemonies —parcials i complementàries— que, havent establert les seves arrels socials durant el franquisme, travessava totes les dimensions del país —cultural, identitària, política, institucional o territorial. Aquest repartiment d'hegemonies va acabar articulant-se sobretot al voltant de dos projectes polítics confrontats, el del PSC-PSOE i el de CiU. La Catalunya progressista, urbana i desnacionalitzada enfront la Catalunya conservadora, de comarques i nacionalista. Ja en les primeres etapes de la Transició aquella polarització va relegar el

protagonisme d'altres formacions —sobretot ERC— de manera que la institucionalització del nou ordre monàrquic constitucional autonòmic es va fer, a Catalunya, sobre aquella base marcadament dual i plenament assentada en els poders fàctics.

El risc més evident d'aquella dualització era que la seva impregnació i el seu abast social facilitaven la consolidació d'una visió migpartida del país. Uns i altres tenien les seves institucions i administracions, la seva xarxa diferenciada de mitjans de comunicació —inclosos els públics— i de quadres culturals i intel·lectuals, les seves àrees d'influència geogràficament ben delimitades i fins i tot uns perfils d'origen, filiació i presència en l'espai públic, respectivament característics i diferenciats. La temptació de veure dues Catalunyes segregades i contraposades era permanent. Tots dos projectes, i els corresponents discursos i relats, alimentaven una rivalitat permanent que derivava en un imaginari escindit i feia difícil impulsar un nou model de país que pogués ser amplament compartit.

Uns menystenien els altres titllant-los d'espanyolistes i s'arro-

gaven l'adscripció catalanista. Els altres es vantaven de ser l'esquerra útil urbana i moderna i acusaven als primers de ser la dreta vilatana i conservadora. La dècada de 1980 i la primera meitat de la de 1990, inclosa la treva olímpica del 1992, es va mantenir aquest pols sense grans modificacions. A partir d'aquell moment, però, amb els primers símptomes de caducitat i insuficiència del model polític autonomista va emergir l'anomenat «independentisme tranquil». Amb el pas dels anys, el funcionament dels automatismes socials descrits per Candel,¹ l'ascensor social, la immersió lingüística a l'escola, la complexitat creixent de les xarxes familiars o les múltiples experiències de fusió i reconeixement, van anar obrint pas als brots d'una nova cultura nacional popular catalana. En realitat, bona part d'aquell esquema de país escindit era artificial. De fet, en el maragallisme hi havia molts elements de renovació i actualització de la catalanitat, i el pujolisme contenia aspectes ben genuïns de catalanitat popular. Això mateix ha sustentat la idea que un sobiranisme d'esquerres multitudinari podria sin-

1 CANDEL, *Els altres catalans*.

Sostenint el projecte republicà de renovació profunda del catalanisme hi havia una redefinició de la nació i una reconsideració de la identitat com a «identitat-projecte»

tetitzar el maragallisme sobiranista i el pujolisme d'esquerres. I que és al voltant d'Esquerra Republicana que aquesta síntesi es podia i pot fer-se possible.

La confluència superadora: sobirania + progrés

En realitat, la polarització PSC-CiU dibuixava un marc polític tan esbiaixat que deixava un gran buit: l'espai de la gent que es reclamava alhora socialment compromesa —d'esquerres— i conseqüentment catalanista —sobiranista i independentista. Aquest context va acabar oferint una gran oportunitat a ERC, que havia estat relegada en l'inici de la Transició però que ja havia enarborat desacomplexadament la bandera de l'independentisme i que, especialment amb l'arribada a la secretaria general de Josep-Lluís Carod-Rovira, havia articulat un discurs —i aviat un projecte— de caràcter inclusiu i socialment avançat, que defensava els mateixos drets i deures de ciutadania per a tothom i que buscava trencar amb aquesta dualitat imposada durant la Transició.

Entre les claus de volta d'aquell projecte hi havia nocions bàsiques com ara la de nació en construcció, l'adscripció voluntària a la nació o considerar imprescindible la vertebració d'una majoria social nacional. Sostenint aquell projecte de renovació profunda del catalanisme hi havia una redefinició de la nació i una reconsideració de la identitat, plantejades ambdues com a resultat de processos històrics permanentment dinàmics i canviants. Aquesta visió connectava perfectament amb la noció «d'identitat projecte» que Manuel Castells havia descrit quan avaluava les respostes de les societats davant la globalització.² En el procés d'actualització del sentit dels llegats identitaris, a diferència del que era habitual en les identitats de resistència —sovint de resistència cultural i de caràcter defensiu— hi havia la possibilitat de desplaçar el centre de gravetat des del passat cap al futur: «*Junts, tots plegats, tenim l'oportunitat apassionant de fer una nova nació catalana, amb tot allò de positiu que aquí s'ha anat forjant durant segles, més tot allò de bo que*

*ens ha anat arribant després, fins a fer una identitat nacional catalana renovada, posada al dia, oberta, resultat de la fusió de la identitat herència i la identitat cívica».*³

La capacitat de mobilització exhibida durant els anys àlgids del Procés (2012-2017) i la transversalitat del moviment sobiranista, vinculant sectors socials molt diferents, van fer pensar que la vella dualitat havia estat definitivament superada i que no només era possible la constitució d'una ampla majoria social partidària del dret a decidir sinó també la vertebració d'una nova, actualitzada, cultura nacional popular de perímetre molt ampli.

L'experiència del 2017 i la relativa descomposició posterior han donat una nova perspectiva d'anàlisi. Però més enllà de les constatacions que es puguin fer al respecte de com va esllanguir-se el procés, fenòmens com l'emergència de l'extrema dreta o l'acceleració del canvi demogràfic expressen un ventall de noves contradiccions, noves tensions i noves dualitats.

² CASTELLS, *Information age: Economy, society and culture*.

³ CAROD ROVIRA, 2014. *Que parli el poble català*.

El contrast entre la Catalunya pensada en clau d'identitat de resistència o en clau d'identitat de projecte, acaba tenint repercussions pel que fa a les prioritats polítiques

La fractura independentista entre nacionalisme i republicanisme

És evident que dins de l'espai independentista, i més enllà del tacticisme, hi ha una diferent concepció de l'estat i de la nació. El bloc procedent del nacionalisme tendeix a concebre Catalunya com una nació perfectament construïda i completa, que ja disposa d'una identitat ben definida i acabada. Així, Catalunya queda caracteritzada com una veritable «identitat de resistència».⁴ Aquesta identitat admet la «integració» de nous nadius que poden passar a ser dels «nostres», en contraposició a uns «altres» que viuen a la nació però que no en formen part. Per això, en clau independentista, l'objectiu polític d'aquest sector consisteix a construir un estat-nació equiparable als del nostre entorn; perquè l'estat-nació és el proveïdor i prescriptor principal d'identitat; perquè seria des de l'Estat que es faria la nació.

El bloc republicà, en canvi, entén Catalunya com una nació històrica en procés de construcció permanent,

4 CASTELLS, *Information age: Economy, society and culture*.

que ha pogut tenir continuïtat perquè ha incorporat la capacitat d'emmotllament als canvis entre les seves característiques distintives. D'aquí la idea de la nació en construcció permanent. Capaç de generar i recrear una cultura i una llengua específiques i singulars que s'han pogut adaptar als grans cicles de canvi de la modernitat i la globalització, malgrat no haver disposat de les eines d'un estat propi, i malgrat els entrebancs i atacs de l'Estat espanyol. «Una nació receptora de persones de procedències i filiacions molt diverses que es vol projectar cap al futur, comptant que les generacions d'avui no són esclaves dels objectius i anhels de les generacions passades sinó que és mouen i fan política per assolir els seus propis somnis i objectius».⁵

De fet, el contrast entre la Catalunya pensada en clau d'identitat de resistència o en clau d'identitat de projecte, acaba tenint repercussions de tot ordre pel que fa a les prioritats polítiques. Determina, per exemple, no menystenir l'acostament a la població catalana que viu al marge o és contrària a les propostes sobiranis-

5 TRESSERRAS, «La república com a mètode».

tes. Per això, el treball per defensar els interessos populars esdevé la millor eina per prestigiar l'objectiu de la República catalana i proporcionar-li un suport majoritari. Per aquesta via, el republicanisme d'esquerres aspira a bastir un poder democràtic de baix a dalt, compromès amb l'interès públic en una societat igualitària del benestar, respectuós del pluralisme, diferent de la forma històrica de l'estat-nació i més pròxim al de la nació-estat, la institucionalització del qual s'oposaria a qualsevol forma de dominació o subordinació.⁶

La nova polarització i el nou cicle polític a Catalunya

En els darrers 25 anys s'ha produït una nova recomposició de les classes populars a Catalunya d'una intensitat i profunditat equiparables a la que s'ha produït durant el segon franquisme (1959-1975). Aquesta recomposició ha coincidit, a més, amb la transformació qualitativa de l'economia, de les

6 PETTIT, *Republicanism: A Theory of freedom and government*. Hi ha versió catalana del 2010: *Llibertat i Govern: republicanisme*. Sobre la qüestió també: MARIN; TRESSERRAS, *Obertura republicana. Catalunya després del nacionalisme*.

Tenim prou perspectiva per saber que els resultats de la desregulació han estat molt negatius en termes de progrés democràtic i social

formes elementals de relació social i de comunicació, dels estils de vida i de les identifications fonamentals de gènere, classe i nació. A diferència de l'anterior recomposició durant la Transició, que prometia obrir l'accés al benestar, la modernitat i unes quotes millors en matèria de drets i llibertats, la recomposició social actual s'està produint en un context de creuament de crisis de tot ordre i enmig d'incerteses, perplexitats, pors, malestars i pèrdua de confiança en el futur. Això ha facilitat l'aparició de múltiples resistències i moviments de replegament cap a preteses certes del passat.

Per entendre les característiques de l'actual cicle polític a Catalunya, cal prendre en consideració com a mínim la concurrència de quatre aspectes o variables:

1. El creixement de les desigualtats socials en un context de capitalisme desregulat.
2. L'ascens de la nova extrema dreta, global i local, en plena redefinició de la geopolítica mundial.
3. La crisi del règim del 1978.
4. El procés independentista i la gestió, i frustració, posteriors.

Capitalisme desregulat i nova extrema dreta

Les dues primeres variables estan relacionades i tenen un origen comú. Aquest origen l'hem d'anar a cercar als anys 1980, quan l'ofensiva ideològica de la dreta global va prendre la iniciativa política. Des d'aquell moment, el paper d'unes esquerres sense horitzó transformador s'ha limitat a intentar moderar les conseqüències socials negatives del desplegament dels programes econòmics i polítics de la plutocràcia neoliberal. La desregulació del capitalisme ha tingut efectes constants i acumulatius. Any rere any l'increment de la productivitat afavorit per la innovació tecnològica no s'ha traduït —ben al contrari— en un repartiment més equilibrat de la riquesa.

En ple 2025, ja tenim prou perspectiva per saber que els resultats de la desregulació han estat molt negatius en termes de progrés democràtic i social. La globalització asimètrica impulsada per una oligarquia tecnofinancera cada cop més desacomplexada ha comportat un radical augment de les desigualtats: un creixement molt més gran

de les rendes del capital que les del treball. Aquest creixement de les desigualtats i els efectes de l'emergència climàtica han estimulat unes migracions massives cap al nord desenvolupat i ha suscitat un ventall de caracteritzacions del període que van des del «malestar de la globalització» de Joseph E. Stiglitz⁷ al «capitalisme caníbal» de Nancy Fraser.⁸

D'altra banda, entre el feixisme del segle XX i l'extrema dreta actual hi ha molts punts en comú: la seva vinculació amb el gran capital; la identificació clara d'un enemic/ame-naça intern i extern; les estratègies de polarització política i social; o la simplificació màxima dels missatges emmarcats en estratègies comunicatives molt elaborades... Però ara les arrels doctrinals són nord-americanes, i l'enemic local i global ja és l'immigrant. Particularment el musulmà, en el cas europeu. L'evolució de les estratègies comunicatives ha mutat de la mà de les noves formes de cultura digital. Com més va, més

7 STIGLITZ, *El malestar de la globalització*.

8 FRASER, *Capitalisme caníbal. Com el nostre sistema devora la democràcia, les cures i el planeta, i què hi podem fer al respecte*.

clar és que els algoritmes controlats pels nous poders globals no estan concebuts per afavorir la democràcia, sinó per servir la plutocràcia política, econòmica i cultural. L'estil i el patró comunicatius han canviat respecte als del feixisme de fa un segle. Ara es tracta de desinformar divertint i disgregant. Deformar la realitat, banalitzar fets i situacions, ridiculitzar i caricaturitzar l'imaginari democràtic i progressista. I per aconseguir una penetració social durable han escollit els homes joves com a *target* preferent però no exclusiu. Des de Catalunya, no costa gaire relacionar la crisi de l'associacionisme juvenil amb la penetració dels discursos dretans en aquest segment de població.

La crisi del règim de la segona restauració borbònica

El règim del 1978 es va fonamentar en una transició pactada que no va tallar el vincle amb algunes estructures bàsiques de poder del règim franquista. En determinats àmbits, com el policial i el judicial, les dinàmiques autoritàries de «l'estat profund» van quedar reforçades des-

prés del «tejerazo» i en el marc de la lluita contra ETA. Mentrestant, es refeien les connexions entre el poder polític i el poder econòmic adaptant-se al nou ordre. Però el «tanca-ment» del règim va prendre forma definitiva amb el canvi de mil·lenni, quan la FAES de José María Aznar va sentenciar que calia «*tancar l'estat de les autonomies*»;⁹ recuperant tots els espais de poder —econòmic, judicial, mediàtic...— que l'Estat franquista ja havia centralitzat durant 40 anys.

En aquest primer quart de segle, el procés de reapropiació franquista de l'Estat mai no s'ha aturat. Amb ritmes molt diferents segons qui governés, el poder econòmic, judicial o mediàtic s'ha anat alineant amb la dreta postfranquista. L'efecte de decantació ha estat constant. De fet, si descomptem Catalunya i el País Basc, l'opinió pública majoritària al Regne d'Espanya ja està orientada per la cultura política que interpreten de forma complementària Vox i PP. A l'Estat espanyol la nova dreta postfranquista ha guanyat la guerra cultural i la «reconquesta» del poder

central per la nova extrema dreta sembla qüestió de temps.

El cicle ascendent i descendent de l'independentisme

Si analitzem l'evolució política catalana d'aquest primer quart d'aquest segle, podem identificar tres septennis: 2003-2010, 2010-2017 i 2017-2024. En termes d'apoderament nacional i popular, els dos primers són ascendents. El tercer, descendent.

El primer septenni comprèn els dos tripartits d'esquerres formats per PSC-ERC-IC.¹⁰ L'agenda maragallista estava marcada per dues prioritats: actualitzar i reforçar l'autogovern català i desplegar polítiques socials ambicioses. La resposta que rebé per part dels poders fàctics de Madrid, i de Catalunya fou molt hostil. La proposta de nou Estatut fou aturada sense contemplacions, primer pel pacte Mas-Zapatero que laminava l'ambició de la reforma, i posteriorment per un TC políticament

⁹ EFE, «Aznar insiste en dinamitar el actual modelo autonómico».

¹⁰ Aquest període comprèn els governs liderats per Pasqual Maragall (2003-2006), i per José Montilla (2006-2010).

Al 2017 no es va calcular bé la relació de forces i es va optar per fer veure que el moviment independentista ja estava en condicions d'accedir a l'estatalitat republicana

contaminat, alhora que les polítiques socials es van veure limitades per les insuficiències financeres de la Generalitat i la crisi del 2008.

El 2010 marcà un punt d'inflexió. La sentència del TC i la massiva manifestació posterior representen l'inici d'un cicle de grans mobilitzacions populars que culminaria el 2017. A les eleccions de la tardor del 2010 els partits d'esquerres van patir un desgast important i Esquerra perdé la meitat del suport. El tripartit d'esquerres fou rellevat per un «tripartit de dretes»: un govern de Convergència i Unió amb el suport extern del PP. Després de dos anys de retallades, i veient que la seva proposta de nou finançament havia estat displicentment ignorada pel president del govern espanyol, Mariano Rajoy, Artur Mas va optar per convocar eleccions aquell any 2012 amb la intenció d'augmentar el seu suport parlamentari.

El resultat de les votacions va suposar un afebliment del suport a CiU i un increment del d'Esquerra, fet que afavorí un canvi d'aliances. Mas s'allunyava ostensiblement del PP i passava a governar amb el suport

extern d'Esquerra. D'aquesta manera es continuava desdibuixant la vella dualitat que contraposava progressisme i catalanisme amb el dret a decidir i un major progressisme com a nou vector. A partir del 2012 l'acció de govern va acompanyar les creixents mobilitzacions populars que lligaven benestar social i llibertats nacionals de forma indissoluble. De fet, la falsa contraposició entre progressisme i catalanisme havia fet aigües arran dels dos moviments propiciats per Esquerra: fent possible el primer tripartit catalanista d'esquerres i donant suport extern a un govern de CiU per impulsar una agenda política marcadament sobiranista i moderadament progressista.

L'estiu del 2017 el conflicte democràtic entre el sobiranisme català i els poders de l'Estat espanyol —monarquia inclosa— era inevitable. La repressió política seria implacable i sistemàtica. El referèndum de l'1 d'octubre i la vaga general del dia 3 van significar una gran victòria popular. Però la gestió política del moment no va estar a l'alçada. No es va calcular adequadament la relació de forces i es va optar per fer veure

que el moviment independentista ja estava en condicions d'accedir a l'estatalitat republicana. La distància entre la retòrica i els fets es va fer més i més gran a mesura que avançaven els dies. Finalment, la presó, l'exili i la intervenció de la Generalitat amb l'aplicació de l'article 155 de la Constitució espanyola van tancar dramàticament aquest cicle. No s'havia entès a temps que calia passar de la lògica de la guerra de moviments a la de posicions, perdent el control del procés i del relat.

Però si el tancament del cicle 2010-2017 va ser dolorós, la gestió política del tercer cicle —2017-2024— no ha estat millor. Rajoy, conscient de la magnitud de la crisi d'Estat que representava intervenir la Generalitat, i contra el criteri dels sectors més abrandats del nacionalisme espanyol, va optar per convocar eleccions al Parlament de Catalunya el desembre del 2017. Aquest va ser el punt d'arrencada del tercer cicle.

En un context de repressió sistemàtica, les eleccions de finals del 2017 van revalidar una majoria independentista. Però aquell resultat tampoc es va saber gestionar amb intel·ligència po-

La desorientació de l'independentisme arribava al fet que el president de la Generalitat Quim Torra considerés l'autogovern assolit no com una eina sinó com un obstacle per accedir a la plena sobirania

lítica. Just després, a començaments del 2018, els defensors del discurs «legitimista» de Carles Puigdemont van encetar una cadena inacabable de retrets contra l'intent del bloc republicà d'esquerres que, liderat per ERC, volia reeditar-se i moure's regint-se pel principi de realitat més elemental. Llavors, aquella contenció va engegar una espiral d'acusacions mútues que expressaven les profundes diferències que hi havia dins del camp independentista. I així la il·lusió col·lectiva va anar transmutant en confusió, ràbia i frustració. Amb Quim Torra exercint de «president vicari», no es va poder treure profit del reconeixement de la naturalesa política del conflicte entre Catalunya i Espanya, arrencada per ERC al govern del socialista Pedro Sánchez. La desorientació de bona part de l'independentisme era palpable. El mateix president de la Generalitat, passats tres anys del referèndum, va arribar a proclamar: «*He arribat a la conclusió que un dels obstacles per assolir la independència és l'autonomia*».¹¹ És a dir, el president de la Generalitat considerava l'autogovern assolit no

com una eina sinó com un obstacle per accedir a la plena sobirania.

Amb el resultat de les eleccions avançades del febrer del 2021 la composició del Parlament va ser la més escorada a les esquerres i al sobiranisme des del 1980. Pere Aragonès fou proclamat president amb els vots favorables del bloc independentista i la conformació d'un govern de coalició paritària entre Esquerra i Junts. Aragonès fou el primer president de la Generalitat d'Esquerra Republicana des de l'aprovació de l'Estatut de Sau de 1979.

Immediatament després que, a l'estiu del 2021, el govern espanyol concedís els indults als presos polítics del procés, Aragonès feu una declaració institucional afirmant que els indults eren insuficients i reivindicant un referèndum acordat. El programa de govern d'Aragonès va ser singularment ambiciós en termes nacionals i socials, però la sortida a la tardor del 2022 de Junts del govern accelerà el trencament del que quedava de la unitat independentista. Junts passava a l'oposició sense matisos. Quedava clar que la seva defensa de la unitat independentista només tenia gènia

si ells la lideraven. No importava que la seva concepció de la nació deixés fora molta gent i generés una nova dualització entre els partidaris de la seva idea de catalanitat i la resta. Mentrestant, la CUP es desvinculava de tota corresponsabilitat en l'acció de govern pel seu desacord frontal amb l'estratègia de negociació política, tot defensant una confrontació inconcreta.

Amb Junts a l'oposició, i el PSC i els Comuns donant suport extern a un govern republicà en minoria, l'esquema de la dualitat progressisme/catalanisme semblava definitivament trencat. Potser amb dues legislatures de sobiranisme socialment transformador es podria reprendre un cicle ascendent en clau sobiranista... Però aquesta perspectiva es va desdibuixar i difuminar amb la consegüent convocatòria avançada d'eleccions pel maig del 2024. El detonant havia estat l'esmena a la totalitat als pressupostos de Comuns i Junts del 13 de març.

Les eleccions del maig van significar un retrocés de l'independentisme, de 74 a 59 escons —61 si es vol comptar Aliança—, i de les esquerres. També van sancionar la consolidació

11 VILAWEB, «*Quim Torra: 'He arribat a la conclusió que un dels obstacles per a assolir la independència és l'autonomia*».

Esquerra Republicana no va ser capaç de valorar adequadament la significació històrica d'haver obtingut la presidència de la Generalitat

de Vox i la irrupció parlamentària de la nova extrema dreta catalanista liderada per Sílvia Orriols. La gran damnificada va ser l'esquerra independentista —de 42 a 24 escons. Quins factors poden explicar aquest retrocés de 18 diputats de l'esquerra independentista? Sense ànim d'exhaustivitat, en podem destacar tres:

1. Un cop alliberats els presos polítics, l'estratègia de crítica crispada a Esquerra fomentada des de Junts va resultar més efectiva que el relat del govern d'Esquerra.
2. Amb dificultats per acabar de transitar de la ideologia a la política, la CUP es va anar instal·lant en un discurs autoreferenciat.
3. Esquerra Republicana no va ser capaç de valorar adequadament la significació històrica d'obtenir la presidència de la Generalitat. No es va entendre l'oportunitat única que significava liderar el país des de la presidència de la Generalitat amb polítiques d'ambició social i nacional. El govern no va mostrar prou perfil polític, i també va fallar la sintonia entre partit i govern. Ni socialment, ni electoralment, Esquerra no

va saber consolidar i ampliar el tercer espai, el punt de trobada de progressisme i sobiranisme.

Nou escenari, noves prioritats

L'escenari obert amb les eleccions del 2024 i el govern en minoria de Salvador Illa obliga a redefinir i actualitzar les prioritats del republicanisme d'esquerres per poder relançar un projecte de país.

Un nou projecte polític català de tradició d'esquerres, de lluita per l'equitat i el benestar, haurà de ser capaç de proporcionar un nou horitzó d'objectius compartits. Haurà de delimitar bé les seves propostes de manera que resulti evident que l'espai català —amb una perspectiva sempre global— és el de les polítiques transformadores concretes, el de la qualitat de vida i les solidaritats primordials. El de la reducció tangible de les desigualtats econòmiques, el de l'enfortiment dels serveis públics fonamentals, el de l'opció per un model productiu amb salaris dignes, el de l'acció immediata per garantir el dret a l'habitatge, el d'unes infraestructu-

res dignes i útils... Tot això en una lògica de construcció nacional en què la llengua, la cultura, la ciència, els drets de ciutadania i la sobirania fiscal siguin els pilars que suporten i inspiren les polítiques públiques, l'esforç de cohesió social i la renovació ampliada de la identitat de projecte de la nació catalana.

Sense la reactivació de l'ascensor social no hi haurà cap possibilitat de reforçar la identitat de projecte, la cohesió social o els espais sobiranistes. En l'actual context local i global, l'alternativa a aquest plantejament és molt clara: desigualtats socials creixents, progressiva divisió interna en clau ètnica i satel·lització de l'economia, la cultura i la política catalanes... i políticament l'auge de l'extrema dreta. L'impuls de la llengua, la cultura, la innovació i la suficiència de recursos econòmics són imprescindibles per fer front a emergències com la climàtica, la lingüística i la dels serveis públics.

Perquè l'esquerra independentista pugui imposar la seva agenda i aconseguir l'hegemonia en el nou cicle polític caldrà que compleixi tres condicions com a mínim:

Sense la reactivació de l'ascensor social no hi haurà cap possibilitat de reforçar la identitat de projecte, la cohesió social o els espais sobiranistes

1. Entendre la significació de la consolidació de l'extrema dreta espanyolista a Catalunya i el caràcter disruptiu de l'aparició en escena de l'extrema dreta catalanista/independentista amb un potencial de creixement desconegut.
2. Atrevir-se a fer propostes que puguin connectar amb majories socials. Més que competicions de puresa ideològica, el que cal és acompanyar i reforçar les conviccions progressistes i catalanistes de la societat catalana.
3. No renunciar a fer política a l'Estat espanyol, a Europa i al món. És ben cert que els interessos del nucli de poder que domina la política, l'economia i la cultura des de Madrid són antagònics amb les aspiracions democràtiques de la societat catalana. Per això el pròxim embat vindrà de Madrid. I per això convé fer entenedor per als nous catalans que sense sobirania no hi haurà progrés social compartit... No més així podran quallar majories independentistes prou fortes.

severament totes les formacions sobiranistes. I podria conduir l'independentisme d'esquerres a refugiar-se en la ideologia, per comptes d'abocar-se decididament a la política del concret, en aquells espais on pot coincidir amb tota la pluralitat de persones i sectors als que aspira a representar. Només així un projecte nacional actualitzat podrà aglutinar al seu voltant persones de filiacions, condicions i identifications diverses. Parlem d'un projecte impulsat per una majoria popular decidida a explorar nous espais de democràcia i d'apoderament, i a institucionalitzar-los. Un projecte que superi les escissions duals i sigui capaç de fer front a la reapropiació franquista de l'Estat. Al capdavant, *«la proposta del sobiranisme català es pot formular a partir de tres conceptes bàsics ben acreditats: més democràcia, més cohesió social i més autogovern»*.¹² ■

El reflux provocat per la repressió, la desorientació i el desencís ha afectat

¹² MARIN; TRESSERRAS, *Obertura republicana. Catalunya, després del nacionalisme*.

■ Bibliografia

CANDEL, Francesc. *Els altres catalans*. Barcelona: Edicions 62, 1964.

CAROD-ROVIRA, Josep-Lluís. 2014. *Que parli el poble català*. Barcelona: Raval Edicions, 2008.

CASTELLS, Manuel. *Information age: Economy, society and culture. Vol II. The Power of Identity*, Blackwell Publishers, Cambridge, Massachusetts, 1997. Edició en català, UOC, 2003.

EFE, «Aznar insiste en dinamitar el actual modelo autonómico» [en línia]. A *Público*, 27 de setembre del 2011. Disponible a: <www.publico.es>.

FRASER, Nancy Fraser. *Capitalisme caníbal. Com el nostre sistema devora la democràcia, les cures i el planeta, i què hi podem fer al respecte*. Manresa: Tigre de Paper, 2023.

MARÍN, Enric; TRESSERRAS, Joan Manuel. *Obertura republicana. Catalunya, després del nacionalisme*. Barcelona: Pòrtic, 2019.

MUÑOZ, Jordi. *Principi de realitat. Una proposta per a l'endemà del Procés*. Barcelona: l'Avenç, 2020.

PETTIT, Philip. *Republicanism: A Theory of Freedom and Government*. Oxford University Press, 1997. Edició catalana: *Llibertat i Govern: republicanisme*. Barcelona: Angle Editorial, 2010.

STIGLITZ, Joseph. E. *Globalization and Its Discontents*. Scranton (Pennsylvania): WW Norton & Co Inc, 2002. Edició catalana:

El malestar de la globalització. Barcelona: Empúries, 2002.

TRESSERRAS, Joan Manuel. «La república com a mètode». A *L'Espill*, núm. 69, València, 2022.

VILAWEB. «Quim Torra: 'He arribat a la conclusió que un dels obstacles per a assolir la independència és l'autonomia'» [en línia]. De 26 de setembre del 2020. Disponible a: <www.vilaweb.cat>.